

MATERIAŁY DO HISTORII ZGROMADZEŃ ZAKONNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH W XIX I POCZĄTKU XX W.

DE CLERO CATHOLICO DUCATUS VARSOVIENSIS — DOCUMENTA STATISTICO-GEOGRAPHICA

SUMMARIUM

Documenta manuscripta, quae in hoc volumine eduntur, ex duabus magnis bibliothecis Polonis — Biblioteca Academicae Scientiarum Polonae et Biblioteca Familiae Czartoryski — Cracoviae sitis sunt. Manuscripta nostra editione contenta ex collectionibus eorum personarum, quae ad summum potestatem in Ducatu Varsoviensi perveniebant. Manuscriptum ex Biblioteca Academicae Scientiarum Polonae (signature nota 138) fuit Andrea Horodyński agentis una cum Stanisław Kostka Potocki, qui praeses Consilii Ministeriorum Ducatus Varsoviensis, magus magister Magni Exortus Populi (1812) fuit, praeterea tempore, quo Ducatus existebat, Curiam Educationis administrabat.

Manuscriptum autem ex Biblioteca Familiae Czartoryski (signature nota 5250/IV) in collectione est ducus Adam Georgii Czartoryski, ministri rerum externarum gerendarum Imperii Russie, senatus et palatin Regni Poloniae (post annum 1815), noti actoris in Polonia emigratis post insurrectionem anni 1830 (Hotel Lambert).

In copia materiae ad hanc editionem paratae sunt:

1. Summarii ex actis Curiae Rerum Ecclesiasticarum Ministerii Rerum Internarum Gerendarum, quo dein continentur:

1.1. Descriptio brevis relationum Civitatis et Ecclesiae inter se.

1.2. Descriptio statistico-geographica undecim dioecesum in Ducatu Varsoviensi (undecima dioecesis unitaria) dato numero parochiarum, parochorum, vicariorum, praebendiarum, cleri ecclesiasticorum cathedralium et collegialium, seminariorum (cum numero professorum et alumnorum) — haec omnia congesta sunt.

2. Tabula statistica cleri in Ducatu Varsoviensi anno 1808, quo continentur:

2.1. Status divitiarum cleri in sex pristinis departementis ante bellum anni 1809 (tabula I).

2.2. Status divitiarum cleri in quattuor novis departementis Ducati Varsoviensi pace in Söbrunn facta adjuncitis (tabula II).

2.3. Tabula statistica totius cleri Ducatus Varsoviensis anno 1808, qua designatur: partes singulorum departementorum in dioecesibus continentur, nomina gentilia episcoporum et pristina eorum officia, aeraria departementorum ex quibus episcopi competentiam sive compensationem honorum a imperio Prussiae et Austriae captorum (tabula III).

2.4. Tabula statistica cleri in Ducatu Varsoviensi anno 1808, qua designatur: cathedralae capitulares, collegiales, seminaria — in his numerus praefatorum, canonicorum, vicariorum denique summae competentiarum, quas dictas personae accipiebant.

2.5. Divisio dioecesum in archidiaconatus, decanatus, parochiarum, datis eorum numeris (tabula V).

2.6. Index abbatum commendatariorum et claustralium data summae competentiarum, quas accipiebant.

2.7. Designatio alphabeticæ claustralorum et domorum congregationum religiosarum virorum et mulierum dato numero sacerdotum, clericorum, fratraru, variarum personarum in congregationibus mulierum dataque summae competentiarum (tabula VI).

2.8. Consummatio totius tabulae datis numeris universis cleri dioecesani et regularis (tabula VII).

3. Index omnium claustralorum et domorum congregationum religiosarum virorum et mulierum in departementis Ducati Varsoviensi adjuncitis post annum 1809 dato numero sacerdotum, novitorum, virginum choraliarum, noviciarum, laicorum datisque summis proventuum annualium (tabulae VIII, IX).

4. Consummatio universa tabularum VIII et IX (tabula X).

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA

Hanna Dylągowa — DUCHOWIENSTWO KSIĘSTWA WARSZAWSKIEGO. MATERIAŁY STATYSTYCZNO-GEOGRAFICZNE
Dico catholico Ducatus Varsoviensis — Documenta statistico-geographica

Ewa Jabłońska-Deptula, Janina Gąwrysiakowa — MATERIAŁY DO ZAANGAŻOWANIA PATRIOTYCZNEGO ZAKONÓW MĘSKICH W KRÓLESTWIE POLSKIM W LATACH 1861-1864
De documentis illustrancibus quantoper viri religiosi in Regno Poloniae annis 1861-1864 rebus patriae dediti sint

Maria Mazurek, Maria Wójcik — HONORACKIE ZGROMADZENIA BEZHABITOWE W LATACH 1874-1914 W KRÓLESTWIE POLSKIM I CESARSTWIE ROSYJSKIM.
MATERIAŁY DO GEOGRAFIÍ HISTORYCZNEJ RUCHU ZAKONNEGO
De congregacionibus religiosis sine vestimentis religiosis a patre Honorato erectis in finibus Regni Poloniae et Imperii Russie sitis annis 1874-1914

INDEKS OSOBOWY 391

INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH 405

MAPY

RZYMSKO-KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI
Instytut Geografii Historycznej Kościoła
w Polsce

5. Designatio universa proventuum cleri dioecesani et regularis in quattuor departementis Ducati Varsoviensi adjuncitis post annum 1809 (tabula XI).

Ad copiae materiae huic editionis haec res gravissima est, utrum statistica iam tempore Ducatus Varsoviensis (annis 1807-1813) parata sit, an res constituta tempore gubernationis Prussiae et Austriae in territoriis Polonie, quae post in finibus Ducatus Varsoviensis fuerunt, repetitae sint. Discrimen huius questionis tam grave quam difficile est.

Statisticae tempore Ducatus Varsoviensis paratae studebant et student viri scientiae huius spati historiae Polonie periti, sed non idem responsum dant.

Summarium ex actis Curiae Rerum Ecclesiasticarum et tabulas I — VIII (vide notam 1 i 2) tempore Ducatus Varsoviensis parata esse censeo, quod maxime verisimile est et quod in prooemio huic editionis demonstrare conor.

Tabulae autem VIII — X (vide notam 3 et 4) omnia propria documentorum post gubernationem Austriae reliquerunt. Sed maxime verisimile est tabulam XI tempore Ducatus Varsoviensis paratum esse (vide notam 5). Tudem editionis sine emendationibus meis reddo, quamquam certi errores summandi facilime vidi possint. Difficile enim discrimen, utrum (neglectio eius, qui summas composuit vel transcriptum fecit) in numeris singulis, an universis errores orti sint.

Qua de causa bene est animadverteo summas, in tabulis VIII — X a me diligenter examinatas, omni parte sine errore esse. Haec summae, ut videntur, post gubernationem Austriae reliquerunt.

Neque videtur copiae materiae huic editionis pars universarum descriptionum in Ducatu Varsoviensi anno 1808, 1810, 1812 factarum esse, sed ecclesiastica ipsa potestate ad Curiam Rerum Ecclesiasticarum missa est. Denique animadverendum est, statiscam ecclesiasticam certo magis vetustiorem quam civilis fuisse. Civilis enim statistica in territorio Polonie tempore quidem gubernationis Prussiae et Austriae incipitur. Initia autem statistica stricte Polonea ad tempus Ducatus Varsoviensis pertinent.

Qua re evenit, ut indagatores, qui aliqua praecipue parte copiae materiae huius editionis uti volunt, magnam facultatem comparationis cum documentis ecclesiasticis tam manuscriptis, quam typis editis habeant. Omissis tamen omnibus annotationibus dubitationibusque fontes edendos, propter quidem paene plenissimam imaginem statistico-geographicam cleri catholici in Ducatu Varsoviensi, res prope eximias esse censeo.

DE DOCUMENTIS ILLUSTRANTIBUS QUANTOPERE VIRI RELIGIOSI
IN REGNO POLONIAE ANNIS 1861-1864 REBUS PATRIAE DEDITI SINT

SUMMARIUM

Haec editio parata est, ut demonstretur index quam plenissimus virorum religiosorum in territorio Regni Poloniae viventium (vel tantummodo in eodem territorio agentium), qui annis 1861-1864 proelio pro patria liberanda dediti sunt.

In editione haec partes continentur: 1. Introductio ad rem; 2. Index abbreviacionum in editionem adhibitaram; 3. Vocabularium terminorum religiosorum; 4. Index librorum, qui ad materiam editionis pertinent; 5. Relatio alphabetic audeoventiginti congregationibus religiosis in territorio Regni Poloniae representatis; 6. Tabulae; 7. Index personarum et nominum geographicarum; 8. Mappa. Index librorum, qui ad materiam editionis pertinent, maxime simplificatus est, quia in manuscripta tantum et scripta typis edita dividatur.

In libris manuscriptis, manuscripta bibliothecarum, (mikrofilmy), res machinis scripta; in scriptis typis editis singuli libri et articuli ex scriptis periodicis inveniuntur. Ad describendas congregations religiosas haec ratio adhibitis est: tabulae (1-12), quae domos singularium congregationum et numerum religiosorum in viventium anno 1861 ordine alphabetic demonstrant; status scriptorum historiam XIX saeculi illustrant; enumeratio religiosorum, qui maxime rebus publicis dediti sunt; additamenta ad personas, quae a Kubicki in libro *Sacerdotes pro Ecclesia et Patria annis 1861-1915 pugnantes vel in indicibus religiosorum omissae sunt.*

Deinde descriptiones breves vitae religiosorum, qui rebus patriae dediti sunt, inveniuntur. Descriptiones illae has partes habent: 1. nomen gentile et nomen religiosum; 2. categorias — sacerdos, clericus, frater-laicus — provinciam (ad Ordinem Fratrum Minorum Strictioris Observantiae Reformatorum et Ordinem Fratrum Minorum de Observantia tantum); 3. tempus nascendi; 4. tempus applicandi ad congregationem; 5. tempus consecrationis; 6. tempus mortis; 7. officia in congregatione gesta; 8. modum deditiois patriae rebus; 9. poenia religiosis rebus patriae deditis illatas.

Ex his brevibus descriptionibus vitae religiosorum quinque tabulas compositas sunt.

Tabula 13. Status numeralis congregationum religiosorum anno 1861 designatioque religiosorum rebus patrie deditorum annis 1861-1864. In versibus huius tabulae XVIII congregationes religiosas in territorio Regni Poloniae existentes enumeratas sunt, in columnis numeri domorum, numeri religiosorum, divisio in sacerdotes, clericos, fratres continetur. In alia columnis numerus universus religiosorum rebus patriae deditorum sine divisione in categorias (sacerdos, clericus, frater) demonstratur. Columna tercia autem numeros ad singulas categorias aptos continet.

Tabula 14. Viri religiosi rebus patriae dediti secundum annos nascendi.

In huius tabulae versibus sequentes anni iuncti relati sunt: ante 1800, 1801-1805, 1806-1810, 1811-1815, 1816-1820, 1821-1825, 1826-1830, 1831-1835, 1836-1840, 1841-1845; in columnis religiosi in sacerdotes, clericos, fratres divisi secundum congregations suas inveniuntur.

Tabula 15. Viri religiosi rebus patriae dediti secundum annos applicandi ad congregationem. In versibus tabulae sequentes anni iuncti applicandi ad congregationem: ante 1820, 1821-1825, 1826-1830, 1831-1835, 1836-1840, 1841-1845, 1846-1850, 1851-1856, 1856-1860, 1861-1863 enumerantur. Columnae huius tabulae columnis tabulae 16 similes sunt.

Animadversum est compositionis technicae tabulae 15 causa sodales congregationum minime representatarum, id est e congregations Monachorum Eremitarum Camaldulensium et Ordine Sancti Joannis de Deo singuli personae, ex Ordine Sanctissimae Trinitatis de Redemptione Captivorum tres personae, in notis sub tabulis 14 et 15 descriptas esse.

T a b u l a 16. Viri religiosi rebus patriae dediti secundum officia in congregatione gesta.

Versibus huius tabulae haec genera officiorum enumerauntur: 1. provinciales; 2. magistratus provincie (definitoris, secretarii provincialium, rubricarii, custodes); 3. lectors et rectores studiorum religiosorum; 4. magistri novitatus; 5. praefati domorum; 6. vicarii praefectorum domorum; 7. pastores (confessarii, praedicantes religiosi in parochiis agentes, capellani); 8. alii (sacristiarii, procuratores); 9. demeriti; 10. emeriti, residentes; 11. clerici, neopresbiteri; 12. fratres laici; 13. sacerdotes — non descripti. In columnis tabulae religiosi rebus patriae dediti secundum suas congregations congesti sunt.

T a b u l a 17. Defectiones cleri regularis annis 1861-1864 rebus patriae dediti. In versibus huius tabulae cause defectionum eo modo monstrantur: 1. religiosi ad graves labores deportati et finibus Imperii Russiae locati; 2. religiosi qui extra patriae fines fugerunt vel expulsi sunt; 3. religiosi in proelio occisi vel in quibus supplicium exactum est. Versus quoque numerum omnium religiosorum anno 1861, numerum religiosorum rebus patriae deditorum, designationem defectionum in usura ad has numeros continent. Columnae similares columnis tabulae 16.

Ad dictam editionem P. Kubicki *Sacerdotes [...] pugnantes* indices cleri regularis proelio pro patria liberanda dediti 170 personis supleti sunt, quarum 71 in Kubicki editione omissae et 99 nullo religiosorum indice enumeraentes sunt. Praeterea ad personas in libro Kubicki designatae informationes de earum vita (tempus nascendi, applicandi ad congregationem, consecrationis, mortis) et de officiis in congregatione gestis maxima ex parte suppleta sunt. Deinde ad multas vitas varia singula a scriptis periodicis, commentariorum, archivis congregationum ducta addidimus. Ad religiosos, qui in exercitu civium patriae liberandae deditorum agabant vel consiliis arcans intererant, quibus partibus coniuncti sunt, quibus proelii interessent, quibus factis nominibus uterentur constitue studebamus.

DE CONGREGATIONIBUS RELIGIOSIS SINE VESTIMENTIS RELIGIOSIS
A PATER HONORATO ERECTIS IN FINIBUS REGNI POLONIAE
ET IMPERII RUSSIAE SITIS ANNIS 1874-1914

SUMMARIUM

Hoc volumen, quod coniuncto opere cum Instituto Geographiae Historiae Ecclesiae in Polonia (in Catholicia Universitate Lublinensi) comparvimus, ad propria totius editionis geographicohistoricum aspectum evolutionis congregationum sine vestimentis religiosis annis 1874-1914, a capuccino patre Honorato Koźnicki conditari, monstrat. Opus ab omni parte in fontes manuscriptos nititur, qui in sequentibus archivis quaererantur: archivis Romanis (Archivo Sacrae Congregationis de Religiosis, Archivo Generali Minorum Capucinorum et Archivo Vicepostulatoris Varsoviensis), archivis diocesanis, archivis congregationum religiosorum studiis nostris contentarum. Cuncti fontes ad hoc volumen pertinentes in principio eius collati et ab utraque auctrius explicati sunt. Professor Georgius Klocowski hunc volumini praefaceionem adiunxit, qua utriusque auctrius operam his studiis subditam ostendit. Congregationes religiosae sine vestimentis religiosae a patre Honorato erectae imprimis mulieres, sed etiam viros conglomerauerunt. Unaqueque congregatio in certis civiis atque professionum categoriis agere debet. Haec congregations, quibus iam ex ipsi suis principiis multae facultates apostolatus loci erant, tres categorias sodalium habebant: sodales vitae communis, sodales aggregatos, sodales associatos. Hanc tripartitionem sodalium in congregationibus a patre Honorato erectis in descriptione historiae dictarum congregationum explicavimus. Tabulae, quae in hac descriptione inveniuntur, ex relationibus patris Honorati Romano anno 1897 et 1907 missis paratae, numerum amplius designatae eorum categorias in singulis congregationibus demonstrant.

Studia auctrium huius voluminis in maxima parte XVI tantum congregationes sine vestimentis religiosis continent, quae ad annum 1914 permaneserunt. Quia congregations a patre Honorato erectae conditionibus conspirationis subtinae vigenter, qua de causa plenus numerus documentorum accipi non potest, fonte a cognoscitibus quiescit evolutionem tantum vitae communis, simili modo quam regularis vita religiosa constituta, demonstrant. Societas sodalium vitae communis rationem, ut videatur, ad constitutas et formandas reliquias plures categorias sodalium aggregatorum atque associatorum dabant. Sed fontes parva ex parte status numeralis sodalium aggregatorum, minime autem sodalium associatorum, reddit. Ceterum categoria aggregatorum associatorum sodalium in reformandis congregationibus patris Honorati anno 1908 dissoluta est. In descriptione singularium congregationum evolutioni temporibus XVI congregationes sine vestimentis religiosis eorumque proposita socialia relata sunt. Congregatio Sororum Servularum, quae numero sodalium maxima esset, dimidium enim sodalium omnium congregationum a patre Honorato erectarum continebat, amplius descripsit est.

Fundamentum editionis tabulae 1-32 sunt, quarum tabulae particulariae 17-32 singularis congregations pertinent, tabulae autem 1-16, quam summariae, ex omnibus informationibus in tabulis 17-32 contentis composite sunt. Tabulae 17-32 denotant: numerum ordinis; indicem domorum in ordine alphabetico locorum designata horum specie (littera m — oppidum, littera o — colonia, littera w — rus); genera actionum in dominibus; dioecesem; guberniam; fundatorem, annum erectionis; annum suppressionis domi; numerus sodalium anno 1908. Pauci verbi tabulae 1-16 descripti sunt. In his tabulae continentur: tempus erigendi et suppressandi domos singularium congregationum annis 1874-1914; numerus domorum cuiusque congregationis anni 1897, 1908, 1914 designata specie locorum, territorii, dioecesis, guberniae; fundatores domorum et genera actionum, numerus sodalium in statu anni 1908 designatis dioecesis et guberniis. Annis 1874-1914 congregations religiosae sine vestimentis religiosis 590 domos exercentur, quarum 74 fratres et 253 Sorores Servulæ considerunt. Eodem

tempore maior pars congregationum circa dimidium domorum suarum dissolvit. Congregatio Filiarum BMV Doloroze, que ab anno 1891 in finibus Galicias agebant, ante annum 1908 omnes domos suas in territorio Regni dissolvit et congregatio regularis facta est.

Congregationes religiosae sine vestimentis religiosae a patre Honorato erectae in finibus Regni et extra eos vigebant. Haec congregations in territorio Regni circiter quattuor ex quinque partes suarum domorum exercentur, quae praecepit in diocesi Varsoviensi, Vladislavieni, Sandomirieni condensabant. Multae domus in finibus Imperii Russiae, paucae in Galicia et Silesia erectae sunt. Anno 1908 congregations 2097 sodales vitae communis habebant, quorum 1598 in territorio Regni Poloniae, 456 in finibus Imperii Russiae, 40 in Galicia, 3 tantum in Silesia vivebant. Circiter dimidium domorum congregations suo sumptu condebant, alias domos sacerdotes, potentes clives, sodalices publicae liberalitatem adiuabant. In his studiis tantum sodales vitae communis — quod ultimum significamus — continentibus ostendemus congregations a patre Honorato erectas praecepit in oppidis fuisse. Magis enim quam diu ex tribus partes domorum sodalium vitae communis congregations in oppidis et oppidiis exercentur. Hoc factum conditionibus conspirationis coniungitur, domus enim facilliores ad suscipiendum oppidum quam rure erant. In oppidis et oppidiis plures quoque sodales vitas communis harum congregationum vivebant. In magnis oppidiis domos generales, provinciales erectas esse solebant, ubi magna pars sodalium se conferbant.

In congregationibus ad usum ruris conditis, ut Sorores Servulæ et Fratres Servi, partim modo sodales vitae communis, praecepit autem sodales aggregati et associati, qui maiorem parte rure vivebant permulcique in his congregationibus erant, rure agebant. Quia quisque congregatio in certis categoriis clivum et professionem ageret, stationes ad usum culusque categoriarum fiebant, quo varietas actionum in his congregationibus suscepturntur evenerit. Saepe singuli domus aliquip genera actionum suscepibant, quae interdum ad fundamenta sustentationis et condiciones oeconomicas sodalium aliucius congregations pertinebant. In variis actionibus congregationum sine vestimentis religiosis stations publicae educationis, institutionis, liberalitatis, opificii et mercations, stations in institutis ecclesiasticis et aliis enumeratae sunt. Effigiem rerum, quae tabulae complectuntur, series mapparum demonstrat. Inscriptions mapparum latine expressae usum earum faciliorem faciunt; modus efficiendi mappas in descriptione earum relatus est.